

Udruga Za bolju Lovreštinu  
Sv. Lovreč, Istarska 5  
(mještani sela Lakovići, Ivići, Heraki)  
Okolica kamenoloma Lakovići

ISTARSKA ŽUPANIJA  
Upravni odjel za gospodarstvo  
Pula, Flanatička 29

Predmet: Primjedbe na rudarsko-geološku studiju potencijala i gospodarenja mineralnim sirovinama na području Istarske županije izrađene u veljači 2013. g.

Dostavljamo primjedbe na Studiju koja je objavljena na web stranici Istarske županije. Primjedbe prate sadržaj iz Studije.

## *2. Geografski pregled*

U tabeli 2.3. analizirano je istarsko gospodarstvo prema bruto dodanoj vrijednosti iz koje se za grupu djelatnosti Rudarstvo i vađenja, Opskrba el. en., plinom, parom i klimatizacija vidi podatak o ostvarenoj BDV u iznosu 940 mil. kuna, odnosno njen udjel u BDV u IŽ je 5,4%. To je sedma djelatnost po ostvarenoj BDV u IŽ. Najveći doprinos stvaranju BDV daju djelatnosti trgovina i ugostiteljstvo, prerađivačka industrija (brodogradnja), te poslovanje nekretninama.

Neosporno je da je rudarstvo važna, profitabilna i perspektivna djelatnost radi velikih rezervi materijala koje su navedene u Studiji. Međutim Studija niti u jednom segmentu ne obrađuje utjecaj eksploatacije na perspektivu razvoja ostalih značajnijih djelatnosti, te ne kvantificira negativne utjecaje na posljedice razvoja tih djelatnosti što smatramo da predstavlja bitan nedostatak Studije. Navedeno je da se nova EP ne mogu otvarati 500 m od turističkih zona, gospodarskih zona, građevinskih područja i ostalih zaštićenih područja, ali je Studija zanemarila realnu situaciju na terenu koja uključuje EP unutar tih zona, te nije obradila utjecaj eksploatacije na djelatnosti u tim zonama. Rudarstvo može ostati perspektivna djelatnost samo dok ne ugrožava razvoj ostalih poslovnih subjekata i živote lokalnog stanovništva. Kako bi jedna djelatnost mogla biti dugoročno održiva i perspektivna, ona mora biti društveno odgovorna, ekološki osjetljiva, biti u skladu sa gospodarskom strategijom razvoja regije, ne smije ograničavati i ometati razvoj drugih djelatnosti, osobito onih koje u većem omjeru pridonose općem razvoju i boljitku šire zajednice.

## *5. Pregled mineralnih sirovina*

Ova Studija će služiti kao podloga za prostorno planiranje u domeni rudarske djelatnosti, odnosno eksploatacije mineralnih sirovina, vodeći računa o stanju gospodarenja mineralnim sirovinama, sigurnoj i pouzdanoj opskrbi, racionalnoj i svrhovitoj eksploataciji, te održivom korištenju mineralnih sirovina, te stoga stanje postojećih EP mora biti što realnije prikazano. Modalitet opisa svakog EP koji je obrađen u ovom poglavlju nije dosljedan, odnosno nije primijenjen isti princip opisa, te manjka elemenata za usporedbu. Za neka EP su navedene

udaljenosti od najbližih građevina i prometna povezanost, dok za neke su ti elementi izostavljeni. Za većinu polja koja su jako blizu stambenim jedinicama kao opis udaljenosti stoji „neposredno“, „nedaleko“, „najbliže naseljeno mjesto je“, te se na taj način ne može točno utvrditi stvarna udaljenost EP od prvih kuća. Tu posebno izdvajamo EP Lakovići za kojega smo prozvani dati primjedbu pošto se nalazi u našoj Općini i čijom smo situacijom potpuno upoznati. U opisu tog EP navedena je lokacija na granici tri zajednice općina koje ne postoje od 91.g., pa molimo da se ažurira opis o lokalitetu, blizini prvih stambenih objekata i prometnoj povezanosti. Kamenolom se nalazi točno između tri sela Heraki, Lakovići i Ivići. Sela su spojena sa EP, udaljenosti nema, prve kuće su na 5 do 10 metara od granica EP.

Predlažemo da se u Studiju doda nova tablica sa podacima o udaljenostima svih postojećih EP od prvih stambenih objekata jer trenutni prikaz EP iz Studije ne daje jasnu sliku niti točan podatak o broju polja koja se nalaze unutar 500 m i unutar 200 m od građevinskih površina, turističkih zona, gospodarskih zona i zona posebne namjene. Taj prikaz bi dao bolju i realniju sliku stanja postojećih EP u IŽ. Smatramo da je taj podatak iznimno važan jer se nigdje iz Studije ne može iščitati pošto nije nigdje niti naveden. Podatak je važan radi izrade budućih prostornih planova koji će se temeljiti na ovoj Studiji, a sve radi objektivnijeg i ispravnijeg prikazivanja stvarnog stanja.

Nakon opisa EP AK i TK u Studiji slijedi opis lokaliteta. Ti opisi su prilično nejasni i neodređeni. Za neka polja je navedeno da su napuštena, neka su izbrisana, za neka su navedene zalihe, na nekima nema eksploatacije, a za neka je navedeno da su u dugogodišnjoj sanaciji bez podataka o koncesionarima niti o starosti napuštenih kamenoloma. Npr. za lokalitet Valmarin stoji da je u sanaciji od 2000.g., ne znamo da li je eksploatacija davno završena ili nedavno ili da li koncesionar vrši sanaciju. Kasnije iz katastarskog lista vidljivo je da sanaciju vrši Cesta d.d. Pula, nije objavljen podatak o odobrenju niti se EP nalazi na popisu koncesija pa se ne može znati podatak do kada sanacija mora biti gotova. Po novom Zakonu o rudarstvu dozvola za sanaciju izdaje se na rok do 5 godina, ali pošto je taj lokalitet u sanaciji već 13 godina možemo samo pretpostaviti da odobrenja koja imaju vrijede na duži rok. Naveli smo samo jedan slučaj, ali nejasnoća i nedefiniranih situacija ima još pa čitatelj ne može sa sigurnošću stvoriti jasnu sliku o trenutnom stanju niti statusu EP.

#### *6. Mineralne sirovine, prostorno planiranje, utjecaj na okoliš i dobre prakse*

Za tehničko građevni kamen strategija predviđa smanjenje EP na 20 koliko ih je bilo 2000. g. Opisani su kriteriji po kojima bi se ta polja trebala odabrati, ali jedan važan kriterij nije uzet u obzir koji bi trebao biti gotovo pa primaran, a to je blizina stambenih objekata na manjoj udaljenosti od 500 m kolika je dozvoljena udaljenost po važećem Zakonu o rudarstvu. Navedeni kriterij je važan radi zaštite zdravlja ljudi, te mogućnosti razvoja drugih djelatnosti, prvenstveno turizma i poljoprivrede, koje djelatnost eksploatacije isključuje. Jako je bitno naglasiti sva EP koja se nalaze unutar te zone od 500 m i popisati ih u ovom poglavlju.

Iz tabela 6.3. i 6.13 možemo vidjeti značaj eksploatacije AK te njegov udio u proizvodnji RH. Površina eksploatacijskih polja AK Istarske županije čini 31,10 % ukupne površine AK u RH, dok je udio proizvodnje u 2011. godini bio 56,17% proizvodnje AK u RH. Možemo zaključiti za je eksploatacija u Istarskoj županiji puno intenzivnija nego u drugim dijelovima RH gdje također postoje rezerve te sirovine. Plan predviđa povećanje eksploatacije do 2035.g. za trostruko u odnosu na 2006.g. pa možda bi i ovdje trebalo staviti naglasak na održivi razvoj.

### *6.3. Utjecaj eksploatacije mineralnih sirovina na okoliš*

Obrađeni su utjecaji buke (negativni i pozitivni), razvoj buke i utjecaji u okolišu, utjecaji na infrastrukturu, motrenje zraka.

Utjecaji su klasificirani na privremene koje se mjerama zaštite i ublažavanjem eliminiraju i trajne koji se tijekom i posebno nakon eksploatacije nastoje što više ublažiti.

Naravno da moramo dati primjedbu na ovaj članak jer se ponovo i još jednom potpuno zanemaruju stvarni efekti eksploatacije koji se u pravilu nikakvim mjerama zaštite ne ublažavaju, a eliminaciju u kontekstu smanjenja utjecaja na okoliš i lokalno stanovništvo ne možemo nikako spominjati.

Utjecaji na infrastrukturu su ocijenjeni pozitivno jer se radi povećanog prometa prometnice odgovarajuće održavaju. Ovdje navodimo naš primjer koncesionara kamenoloma Lakovići koji relativizira svoje obveze iz ugovora o održavanju prometnica i prebacuje obvezu održavanja cesta na lokalnu zajednicu. Kao dokaz prilažemo slike neodržavanih prometnica.

#### *Mjere zaštite i plan praćenja stanja okoliša*

Teoretski navedene obveze eksploataatora u pogledu praćenja stanja okoliša bez podataka o izvješćima o izvršenim ili neizvršenim obvezama i rezultatima mjerenja.

Realniju sliku utjecaja eksploatacije na okoliš i lokalno stanovništvo daju odgovori iz ankete NVO, tabela 6.25. Ove odgovore trebalo bi ozbiljno shvatiti jer su oni jedini glas naroda u ovoj Studiju, a nezadovoljstvo naroda ne ide u prilog trenutnom stanju eksploatacije u Istarskoj županiji, te se ono mora izmijeniti u korist održivom eksploatiranju koji neće ograničavati tuđe slobode.

#### *Eksploatacija na površinskim kopovima i IŽ*

Autor teksta spominje, ali točno ne navodi niti lokaciju niti broj niti konkretan primjer, slučaja u kojima su uz već postojeće kamenolome građeni objekti te da ostaje upitna njihova legalnost. Ovu temu kroz Studiju treba svakako produbiti i obraditi. Postoje različite situacije na terenu, a mi navodimo slučaj iz našeg kamenoloma Lakovići kojega možemo sa sigurnošću potvrditi. Sela Heraki, Lakovići i Ivići koja su spojena sa EP Lakovići stara su barem 300 godina pa tako i kuće u njima. Osim starih građevina u selima su zadnjih godina sagrađene nove kuće prema prostornim planom Općine koji je utvrdio da kamenolom je utvrđen za sanaciju i zatvaranje do 2010.g. te je Ured za prostorno planiranje uredno izdalo 15-tak dozvola za građenje obiteljskih kuća i kuća za odmor na terenu koji nije udaljen više od 500 m od granice EP. U ovom slučaju nije upitna legalnost objekata, ali dolazi u upit odgovornost Općine koja je mijenjala prostorni plan ne vodeći računa o obvezama prema koncesionaru, a znajući za važeću koncesiju. Takve situacije treba ova Studija obraditi i ponuditi rješenje.

U ovom odjelu stoji i podatak da do sada nije bilo naknade šteta lokalnom stanovništvu prouzročenih na imovini kao posljedica miniranja, za nematerijalne štete ne treba niti govoriti, a što navodno upućuje na pravilno obavljanje radnji miniranja u kamenolomu. Isplate štete nije bilo ne radi toga što nije bilo šteta, već radi toga što bi to koncesionaru bio dodatan trošak kojega on nikako ne kalkulira, jer kako i statistika kaže nema potrebe, a pojedinci moraju privatnim tužbama tražiti odštetu što opet predstavlja trošak za pojedinca i dugotrajnu sudsku proceduru sa upitnim ishodom na što koncesionari računaju.

Umjesto da idealizira dobro obavljeno miniranje, ova Studija bi se trebala pozabaviti i obeštećenjem lokalnog stanovništva za realnu štetu koju ima ne samo na imovini radi

miniranja, već i zbog smanjenja kvalitete života, smanjenja vrijednosti imovine, smanjene i ograničene mogućnosti razvoja djelatnosti turizma i poljoprivrede što bi pridonijelo razvoju čitavog kraja. Te negativne utjecaje treba kvantificirati i predložiti način isplate i zauzeti se za realizaciju mjera provedbe zaštite ljudskog dostojanstva tamo gdje je ono ozbiljno ugroženo. Treba odvojiti EP koja su nametnuta u blizini stambenih zona i koja su trajno ugrozila budućnost života u tim mjestima, naglašavamo da su EP novijeg datuma, a naseljena mjesta puno starijeg datuma tako da legalnost stambenih objekata nije upitna. Treba voditi računa o blizini EP, a slučajevi na terenu svjedoče da se radi od 5 m (Heraki) do dozvoljeno 500 m udaljenosti građevinskih objekata čiji vlasnici moraju biti adekvatno obeštećeni bez potrebe da podižu privatne tužbe za to.

Ova tema modaliteta nadoknade štete morala bi biti detaljno obrađena u Studiji i dapače da ima dobre volje u županiji uz podršku zainteresiranih strana mogao bi se pokrenuti postupak izmjene zakona koji bi išao u tom smjeru.

Dalje se ponovo navodi utjecaj buke i prašine u kamenolomu koji problem je relativno lako rješiv. Tu komentari više nisu potrebni, molimo još jednom da se Studija drži realnog stanja u kamenolomima u IŽ.

Dobar primjer je naveden iz UK gdje se vrši revizija odobrenja izdanih u doba kada standardi zaštite okoliša nisu bili na sadašnjoj razini. Ovo bi svakako trebalo uvesti i u zakonodavstvo RH, umjesto da se na sve načine štiti koncesionare koji su ionako jača strana.

#### *6.7. Mogućnost proširenja i otvaranja novih EP*

EP TK ima 42, broj koji treba nastojati smanjiti do 20, a za zadovoljenje potreba županije bilo bi ih dovoljno 4, međutim mogu se otvoriti još dva koji su u postupku ishođenja dozvola!?

#### *7. Zaključak s osvrtom na mogućnosti iskorištavanja mineralnih sirovina*

Planiranje potražnje se zasniva na potrebama i demografiji. Prema strategiji razvoja potrebe se ne bi trebale povećavati radi završetka kapitalnih projekata, a stanje demografije RH bilježi negativan trend koji će se dalje i nastaviti.

Projekcije razvoja na kojemu je Studija temeljena, napravljene su prije gospodarske krize pa se podaci ne mogu realno uzimati u obzir. Jedan podatak koji se mora izdvojiti je procjena eksploatacije AK koji od 2006. do 2035. godine predviđa povećanje godišnje proizvodnje sa 71300 m<sup>3</sup> na 200000 m<sup>3</sup>.

Društveno gospodarski značaj koji je obrađen u ovoj Studiji predstavlja grubu procjenu stvarnog stanja pošto se podaci temelje na anketama koncesionara i na podacima financijskih pokazatelja poslovanja rudarstva i vađenja u IŽ (FINA) koji se pak odnose na ukupno poslovanje poslovnih subjekata. Iz prikazanih podataka možemo samo iščitati da ukupan prihod sektora rudarstvo i vađenje predstavlja oko 3% ukupnih prihoda županije, a prema anketama koncesionara ukupan promet u 12 godina od 2001. do 2012. g. iznosi 6.706.805.712,00 na što je u državni proračun uplaćeno 836.388.411,34 kn poreza i doprinosa, odnosno 12,47% na ukupan prihod. Prosječan godišnji porezni prihod uplaćen u proračun RH od koncesionara u IŽ iznosio bi 69.699.034,27.

Podaci iz tabele 7.10. za poduzeće I.T.V. d.o.o. malo zbunjuju, pošto imaju veća davanja nego promet, molimo potvrdu da li su ti podaci provjereni.

Moramo primijetiti da nije niti u grubo dana procjena koliki dio je tog prihoda od poreza raspodijeljen u korist IŽ i lokalne zajednice. Kako ova Studija određuje gospodarski značaj eksploatacije za Istarsku županiju, bilo bi poželjno odvojiti prihod od poreza koji ide u korist županije radi usporedbe sa troškovima i posljedicama koje eksploatacija ostavlja u županiji. Takav podatak bio bi jedini relevantan radi procjene značaja ove gospodarske grane u županiji, koji nažalost nije izračunat niti prikazan pa ovom primjedbom želimo da se to učini.

Kako znamo da je PDV najveća stavka u porezima i da je to prihod državnog proračuna RH koji se ne dijeli na županijsku i lokalnu upravu, možemo pretpostaviti da mali dio prihoda od poreza dolazi u proračun županije i lokalne uprave. Jedina pozitivna strana što se tiče prihoda od poreza je što gotovo svi koncesionari u IŽ imaju i sjedište u IŽ pa se barem dio poreza na dohodak i poreza na dobit raspodjeljuje u korist županije i JLU, uz pretpostavku da su radnici prijavljeni u županiji.

Možemo zaključiti da prihodi od poreza nemaju značajan udio u prihodima županije, već se značaj eksploatacije može odrediti doprinosom zaposlenosti, BDP-u, te regionalnom razvoju.

Podržavamo prijedlog naveden u dijelu teksta 7.3 o potrebi uračunavanja varijable rente kroz Ugovor o koncesiji gdje bi se plaćala kompenzacija lokalnom stanovništvu radi pretrpljenih šteta, uvele skuplje mjere zaštite okoliša te pokrića financijski zahtjevnijih projekata konačne namjene prostora.

*7.4. Smjernice za postizanje održive i ekološki prihvatljive eksploatacije mineralnih sirovina*  
Gotovo utopijski je obrađen način eksploatacije i sanacije sa primjerima iz europskih zemalja, gdje se sanirani kamenolomi pretvaraju u ekološka područja visoke vrijednosti, bioraznolikost na lokalitetu je veća nakon eksploatacije nego prije nje, stanovništvo je u dobrim odnosima sa koncesionarima, poštuju se najviše mjere zaštite okoliša, uvažavaju se mišljenja i primjedbe raznih udruga, uglavnom, kada je država uređena, onda je uređeno i zakonodavstvo i što je najvažnije, ono se poštuje.

Međutim, ova se Studija izrađuje za potrebe IŽ koja se nalazi u Hrvatskoj i nas zanima način eksploatacije i praksa koja se provodi u Hrvatskoj. Iz toga razloga želimo da Studija uključi više podataka sa terena, konkretnih primjera načina eksploatacije kojih kod nas ne manjkaju. Sigurno postoje podaci o mjerenjima buke, prašine, voda i drugih pokazatelja za koje se provode mjerenje, pa bilo bi poučno i zanimljivo te podatke obraditi i prikazati, te da se osim primjera iz Europe navedu granične vrijednosti za buku, vibracije i emisije prašina koje su dozvoljene u HR.

Nedostatak je ove Studije što nije obradila temu utjecaja buke i prašine na ljudsko zdravlje, već obrađuje samo njihov utjecaj na okoliš i biljni svijet, dok utjecaj na ljude marginalizira uz obvezne napomene da se negativni utjecaj buke i prašine dogovorom između lokalnog stanovništva i rukovoditelja kamenoloma, dobrom organizacijom rada u kamenolomu, raznim izolacijama i sl. može kontrolirati, neutralizirati pa čak i eliminirati. Indikativna je usporedba prašine koja nastaje iz rada kamenoloma sa prašinom koju proizvodi zemljoradnik na njivi. Studija bi trebala sadržavati tekst o utjecajima buke i prašine na ljudsko zdravlje.

Molimo da se detaljno obradi ova tema i obvezno doda u Studiju kao njen sastavni i važan dio uz obrađene utjecaje koje buka i prašina imaju na ljudsko zdravlje na raznim udaljenostima od kamenoloma. Za Istarsku županiju važno je obraditi utjecaj na zdravlje ljudi za udaljenosti od 10 m do 500 m pošto se u tom rasponu i nalaze kamenolomi.

U Zaključku ima i jedna rečenica koja govori da je analiza potencijalnosti na 200 m napravljena prvenstveno zbog potencijalnosti AK čiji negativni učinci na okoliš su minimalni ili zanemarivi, a korist višestruka. Tu je ponovo zanemaren utjecaj eksploatacije na lokalno stanovništvo, pa pozivamo autora ove rečenice da sa obitelji dođe živjeti godinu dana u kuću udaljenu 200 m od kamenoloma AK. Utjecaj buke strojeva, kamiona, miniranja je isti kao i kod TK.

#### *7.7.5. Napuštena i nesanirana ležišta mineralnih sirovina*

Iz ovog dijela je vidljivo da postoje mnoga EP koja su nakon eksploatacije ostala nesanirana i čiju sanaciju umjesto koncesionara mora planirati, a često i snositi troškove sanacije upravo lokalna zajednica.

#### *7.6. Eksploatacija mineralnih sirovina i jedinice lokalne samouprave*

Navodi se da je važno u Studiju zabilježiti viđenja, razmišljanja, želje i interese svih zainteresiranih strana, pa su tako izrađivači studije sastavili anketu za JLS i na taj način prikupili određene podatke. Druga zainteresirana strana, lokalno stanovništvo, nije imala priliku dati svoj doprinos Studiji svojim razmišljanjima i željama. Šteta što izrađivači Studije nisu organizirali razgovore sa ljudima koji žive u blizini kamenoloma, barem sa onima koji žive na udaljenosti manjoj od 500 m, a popis tih naselja se lako mogao napraviti uvidom u katastarske planove. Pošto Studija nije zabilježila interese i te zainteresirane strane, osim nekih kratkih navoda preko ankete općina, ona time i gubi na vjerodostojnosti. Izrađivači studije mogu kontaktirati našu udrugu radi prikupljanja podataka.

#### *Primjedba na dodatke*

Tablica Popisa koncesija za EP u IŽ dovodi čitatelja u zabludu glede roka važenja koncesija i trebalo bi dodati objašnjenje prema novom Zakonu o rudarstvu da je rok 18.05.2015. naveden kao rok za zamjenu starih odobrenja sa novim ugovorima o koncesiji.

Naše primjedbe ćemo završiti općom ocjenom Studije koja nije zadovoljila naša očekivanja, ne u pogledu stručno odrađenih dijelova Studija iz odjela 4 i 5, geološke građe područja IŽ i pregleda mineralnih sirovina na što ne možemo davati primjedbe jer nismo stručne osobe za to, već u pogledu utjecaja eksploatacije na okoliš i lokalno stanovništvo što je ovom studijom marginalizirano i gotovo zanemareno, a što smatramo da je veliki problem u razvoju cijelog područja oko kamenoloma. Prevelik naglasak je dan na primjere dobre prakse, uglavnom teoretske i primjere iz europskih zemalja, dok primjeri loše prakse nisu obrađeni, a što je u većini slučajeva naša zbilja. Da eksploatacija ne bi imala negativne štetne posljedice na okoliš i lokalno stanovništvo, on bi trebao biti udaljen 2 km od naseljenih mjesta. Svaki kamenolom koji se nalazi unutar ove udaljenosti od naseljenih mjesta ima direktan utjecaj na mogućnost razvoja mjesta kao i na kvalitetu života u njemu.

Žalosti nas da ova Studija tako nerealno prikazuje stanje utjecaja na okoliš i lokalno stanovništvo kamenoloma, a prije svega radi razloga zbog čega je to tako prikazano.

I na kraju jednu zamolba a ne primjedba, da se objavi cijena ove Studije koja je ili će biti plaćena javnim novcem.

U Sv. Lovreču, 03.01.2013.